

El MIL i Salvador Puig Antich en el record

ANTONI SEGURA I MAS

ASSAIG

Francesc Escribano, *Compte enrere. La història de Salvador Puig Antich*. Edicions 62. Barcelona, 2001.

El dia que van matar Salvador Puig Antich Francesc Escribano tenia 15 anys. 27 anys més tard, ha estat capaç de recuperar una de les històries més dures de les darreries de la dictadura: l'assassinat legal de Salvador Puig Antich, el darrer executat a garrot vil a l'Espanya del segle XX. Fou una mort que va commoure i que va marcar profundament tota una generació, però que cada cop sembla més difícil de transmetre a les noves generacions, aquest gairebé 40% de catalans que ni tan sols havien nascut el dia que el van matar. Escribano, en un relat gairebé novel·lat, descriu pas a pas les darreres hores del jove anarquista i la seqüència de les seves activitats i, parcialment, les del grup en què militava, de la seva captura i del consell de guerra.

La mort de Puig Antich i la història del Movimiento Ibérico de Liberación -MIL- ha gaudit d'una atenció especial i, a hores d'ara, hom els ha dedicat 5 o 6 llibres (i un altre en procés d'elaboració), 2 o 3 tesis de llicenciatura, diversos capítols en llibres de més ampli abast, alguns documentals i programes de televisió i dues novel·les. És una història sobredimensionada si considerem que, en el congrés d'autodissolució, celebrat a Tolosa el 12 d'agost del 1973, hi participaren 12 persones i que el total de militants vinculats en un moment o altre al MIL amb prou feines superava la vintena. A més, la divisió entre teòrics i homes d'acció reduïa encara més la composició dels Grups Autònoms de Combat del MIL.

D'altra banda, les propostes teòriques, recollides en els dos números de la revista del MIL, *Conspiración Internacional Anarquista* (CIA), i en els 14 o 15 llibrets de les edicions Mayo 37 que començaren a publicar-se el gener del 1973 amb *Entre la revolución y las trincheras*, un recull de nou articles de Camilo Berneri precedit d'un pròleg prou explícit: *Guerra de clases 1937 - Guerra de clases 1973*, incidien en els principis consellistes (*Los consejos obreros en Alemania*, *Sobre la organización de clases en la revolución alemana, 1920-21*), situacionistes (*Sobre la miseria en el medio estudiantil*) i llibertaris. El context postmaig del 68 afavorí la difusió, sobretot a partir dels comitès de solidaritat amb els presos del MIL sorgits arran del procés de Puig Antich, de les edicions Mayo 37, que Jordi Solé -de qui es fa un retrat força injust en el llibre d'Escribano- seguia editant a Tolosa un cop el MIL s'havia dissolt i la majoria dels seus militants es trobaven a la presó o a l'exili.

LLUITA CONTRA LA DICTADURA

El MIL, com l'Organització de Lluita Armada (OLLA), cal inserir-lo en un moment concret de la lluita de classes i contra la dictadura de la Barcelona de començament dels setanta, en què la denominada

violència revolucionària, bàsicament atraments (*expropiacions*) per mantenir aparells de propaganda o vagues obreres o salvatges com la de l'empresa Harry Walker (o moviments com el dels Estudiants Llibertaris), fou la resposta, a voltes desesperada, dels grups més radicals per fer front a la renovada opressió de la Dictadura. I cal tenir en compte que la seva projecció fou, sens dubte, molt més important que les seves accions i les seves aportacions teòriques, perquè el consell de guerra i la mort de Puig Antich es convertiren en una referència que marcà profundament les experiències vitals i polítiques de milers de joves que malda ven per enderrocar la dictadura i construir un futur millor. Això explica la repercussió del procés i, sobretot, la repercussió posterior. I aquesta és encara una



El periodista Francesc Escribano

història per fer (hom trobarà breus notícies en els primers capítols del llibre d'en Joan Zambrana, *La alternativa libertaria. Catalunya 1976-1979*, 1999, que inclou un pròleg que s'ha convertit en el darrer text publicat d'un dels teòrics del MIL, Santi Soler i Amigó, que morí la primavera de 1999). I aquesta no és tampoc la història que explica Francesc Escribano, tot i que, com precisa en el subtítol, s'ha centrat en la biografia de Salvador Puig Antich.

La mort de Puig Antich fou, en certa mesura, una mort anunciada, perquè difícilment es podia salvar la vida del jove anarquista després de l'atemptat d'ETA que acabà amb la vida de Carrero Blanco el 20 de desembre del 1973. El mateix Salvador Puig Antich així ho havia confessat al funcionari de presons Jesús Irurre en assabentar-se de l'atemptat: "ETA m'ha matat". Calia per dignitat, per solidaritat i per humanitat, fer més del que es va fer: és el que creuen les germanes i és el que pensà molta gent. De fet, com escrivia ara fa dos anys (*Bandera negra al cor*, AVUI, 11-3-1999): "La reacció ciutadana fou intensa, però breu: aldarulls a la Universitat

de Barcelona, que fou desallotjada per la policia; assemblea informativa al Col·legi d'Advocats, amb assistència de l'advocat de Puig Antich (Oriol Arau) i de centenars de persones representants del món obrer, universitari, artístic, intel·lectual i professional; dues manifestacions a Barcelona (a primera hora de la tarda, a la cruïlla de Consell de Cent i Sardanya, i, a les vuit del vespre, a Balmes-Pelai); aturades, minuts de silenci i assegudes a diferents empreses, inclosa la Delegació Provincial de l'Instituto Nacional de Previsión i la residència sanitària Generalísimo Franco. A l'exterior, les mobilitzacions contra la dictadura foren, una vegada més, generalitzades i radicals (destacà l'atemptat amb cinc bombes incendiàries i alguns trets contra l'ambaixada espanyola a Roma)".

En suma, la mort de Salvador Puig Antich deixà un regust amarg en molts dirigents i en el gruix de l'oposició, que, molt tocada per les repercussions de la mort de Carrero Blanco (sentències del procés 1.001), no reaccionà amb prou contundència. Com rememora Manuel Vázquez Montalbán en una suposada i literària conversa amb el dictador: "Difícil explicarle a usted el porqué de la escasa reacción española ante el asesinato legal de Puig Antich, un joven anarquista que mató a un policía mientras forcejaban por una pistola. Tampoco reaccionó la oposición. La oposición empezaba a ver la salida del túnel, con su féretro por delante, excelencia, y no quiso arriesgar territorios de libertad factualmente recuperados, por la muerte de un anarquista... Hubo algunas manifestaciones, sobre todo en Barcelona. Extrema izquierda. Cristianos para el socialismo. Simples horrorizados ante la operación de matar; pero los estados mayores de los partidos trataban de despegarse de la violencia, en busca de una respetabilidad pactante de la futura llegada de la democracia a España. Eso no quiere decir que no nos tragáramos aquel cadáver como un sapo y que no fuera necesaria mucha verbosidad para hacerlo digerible" (*Autobiografía del general Franco*, 1992). Sens dubte, aquest pòsit amarg també ha contribuït a mantenir viu i ha servit per recuperar el record d'un dels darrers crims de la Dictadura.

VÍCTIMA DE LA INJUSTÍCIA

El llibre de Francesc Escribano ens retorna un Salvador Puig Antich víctima de la injustícia d'un règim profundament injust, sanguinari i terrible. Ho fa, a més, d'una manera comprensible per a les noves generacions que no van viure aquells moments. No és, però, un llibre sobre la història del MIL ni del moviment llibertari d'aquells anys com en el seu moment ho fou *La torna de la torna*, del col·lectiu Carlota Tolosa (1985 i reeditat el 1999). És una aproximació biogràfica a Puig Antich. Tanmateix, per escriure la història dels darrers anys de la Dictadura, caldrà refer la història dels grups de l'esquerra i situar-los en el seu context i en la seva veritable dimensió històrica, perquè l'oblit i la pèrdua de memòria deixen els pobles sense història i sense referències identitàries i, ja se sap, llavors, Quico Sabaté esdevé *Metralleta Sten* en un film de sèrie B i els historiadors una colla d'enzes que s'han deixat robar el passat.

NARRATIVA

Sorprenent

JORDI CERVERA

Pere Guixà, *Àlies Barcelona*. Quaderns Crema. Barcelona, 2000.

Una de les constants que semblen animar el panorama editorial de casa nostra és l'intent constant de renovació del planter que viuen les diferents editorials. D'una mena d'oasi de pau es va passar a un terratrèmol convuls que cada cert temps va sacsejant el món de l'edició. Sí que és cert que aquestes sotragades són de caràcter empresarial, però, no ens enganyem, cada convulsió porta aparellat un moviment d'autors i renovacions. Enmig de tot aquest enrenou van sortint noms i apostes destinades a agafar el relleu de les actuals generacions de vendes i de popularitat. Quaderns Crema, una de les editores que viu amb menys neguit tot aquest batibull, també aposta per noves veus que vol consolidar sense que això impliqui la necessitat de forçar la màquina. Aquest és el cas de Pere Guixà, un jove barceloní que ja va aconseguir un bon impacte públic amb *L'exàmen de l'autodidacte* i que ara repeteix sort amb un nou lliurament, un llibre de narracions que es presenta sota el títol d'*Àlies Barcelona* i que representa un pas endavant en la manera de narrar de Guixà.

UNA VISIÓ PECULIAR

El llibre és sorprenent i inquietant. Sorprenent perquè es tracta d'un seguit d'històries que presenten una visió molt peculiar i personal de la vida. És un punt de vista gens convencional que agafa detalls, puncions, de vegades minúscules, de vegades simplement anecdòtiques, i les dissectiona sense cap mirament, explotant-les fins a les darreres possibilitats, duent a terme quasi el que podríem dir una autòpsia narrativa i escampant davant dels ulls del lector tots els elements que la visió de l'autor ha estat capaç d'extraure del subjecte o de la situació observats. Tot un exercici de finor literària.

I també resulta inquietant pel fet que ens fa adonar que som vulnerables, que les nostres realitats, que sovint pensem que queden amagades i perdudes entre l'anonimat genèric de la vida, es poden mostrar totalment nues als ulls d'un observador experimentat i mordaç. En qualsevol cas, *Àlies Barcelona* uneix una visió gens convencional del món amb una manera d'explicar-la força rica i àgil, sense concessions ni falses floritures, amb un ritme narratiu que es posa al servei de l'impacte final, però no d'un impacte fàcil i sense fonament, sinó que tracta de cercar un efecte controlat, mesurat i molt meditat que es mantingui viu un pic acabada la lectura, deixant que les històries quedin obertes i s'allargassin sense fi, perllongant-se en els sentits del lector i aconseguint que no es tanquin amb la darrera paraula.